

✓ Колико је познато, Немци су од априла 1941 год. до Ослобођења узели из Градског дома: осам гравира старог Београда, десет уметничких слика, један стари мац, два велика албума старог Београда, један апарат за увељичавање фотографија и један апарат за копирање фотографија.

✓ Обзиром на чињеницу да је из Градског дома културе пало осам гра-
✓ ната, тако да су разбијени сви прозори, а зидовина више места оштећени,
✓ част ми је замолити, да се што хитније одобри оправка Дома, - која би
се могла извршити, у релативно краћем року и без већих материјалних
издатака, а затим да се, у колико садашње ратне прилике то омогућавају,
сви предмети који се налазе у трезорима Народне банке, као и они који
се налазе спаковани у самој згради пренесу и распакују, среде и прегле-
дају и да се онда поднесе извештај о имовинском стању институција, јер
ће се тек онда моћи поднети тачан извештај.

✓ Инвентари институција, као и остале раџунске књиге, такође се на-
лазе у трезорима Народне банке. Сва она имовина која је остала у Дому
чува се најсавесније и од стране чиновника овога Дома и од стране до-
маћина, који се из Дома никад не удаљује и који је своју оданост у пу-
ној мери доказао и приликом немачког бомбардовања 1941 год., као и кас-
није.

У прилогу препис извештаја од 28. I. 1944 год. II бр. 18, који се
односи на стање имовине Отсека Библиотеке и Музеја О.г.В. на дан 31. XI
1943 год.

Лиз 6-Х-1944

Handwritten signature: Lj. Petrović
Handwritten text: Београд, 1. XII. 1943
О.Г.В.

ГРАДСКО ПОГЛАВАРСТВО
БЕОГРАД
ОПШТЕ ОДЕЛЈЕЊЕ
ОТДЕЛ БИБЛИОТЕКЕ И МУЗЕЈА

II. Бр. 252

8-X-1944 г.

У БЕОГРАДУ

УПРАВНОМ ОДЕЛЈУ

У вези наредбе II Бр. 13 од 2 новембра 1944 год., част ми је поднети извештај о стању имовине Градског дома културе у коме се налазе следеће градске културно-просветне институције:

1. Историска архива
2. Градска библиотека - за одрасле, Дечја и Омладинска
3. Градски музеј
4. Градска галерија слика

Сва главна документа ових институција и сви предмети од веће вредности, као: ретке и скупоцене књиге, слике, архивска грађа, пренети су у трезоре Народне банке, где се и сад налазе.

Исто су тако том приликом пренете и слике београдских уметника, које су биле наложене на изложби "Стари Београд", а које сликари нису подигли у одређеном року, затим поједини скупоцени предмети из кабинета, као и архива Деловодства. Овај је пренос извршен после 16.IV. 1944 год. Пренос је извршен без предходног пописа објекта, јер за то није било ни времена, ни могућности, обзиром на учестала бомбардовања. Објекти су смештени у трезорима Народне банке, делимично у сандуцима и пакетима, или једноставно сложени једни поред других, тако да заузимају што мање простора.

Након извршеног преноса, од ових предмета није ништа издвојено јер зато није није био ошамљен, а не би то ни технички било могуће, ни обзиром на сам смештај, ни обзиром на прописе Народне банке.

Пренос је извршен да се, у колико је то могуће, спасе и сачува градско културно добро, које је прикупљано скоро две деценије у циљу расветљавања појединих историских епоха града Београда, његовог културног и друштвеног развоја, као и да се грађанима омогући да се под што повољнијим условима служе књигом. У згради Градског дома културе ови предмети нису могли остати, јер зграда не располаже довољно сигурним просторијама за случај бомбардовања. Сви су ти предмети и након Ослобођења остали у трезорима Народне банке.

Колико је потписана могла да се информисе, Немци, који су у последње време држали кључеве трезора Народне банке, нису исте однели. Тачно стање моћи ће се установити тек онда, кад се предмети поново врате у Градски дом, прегледају и сравне са инвентарима.

Пренос ове имовине извршила је потписана уз помоћ неколицине чиновника Градске библиотеке и то: в.д. референта Миодрага Јовановића, библиотекара, Милке Бајатовић, чиновника Библиотеке, Јелене Бурмазовић, главног библиотекара, Надежде Попачевић, дечјег и омладинског библиотекара, Фотија Станојевећа, главног чиновника Историске Архиве и уз помоћ чиновника Градског музеја Олге Шафарик.

Међу пренетим уметничким објектима нису се налазиле слике, који је Г. др. Миодраг Грбић, - који је управљао Градским музејем после 6.IV. 1941 год. до 16.IV. 1944 год., кад је напустио дужност-, дао појединим уметничким институцијама.

ПРЕДСЕДНИШТВУ
ИЗВРШНОГ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ОДБОРА
ЗА ГРАД БЕОГРАД

У вези наређења од 29-XI-1944 год., бр. 690, част ми је поднети следећи извештај о стању Отсека Градског музеја: -

АД 1- САДАШЊЕ СТАЊЕ:

Отсек Градског музеја налази се у Кнегиње Јулије улици бр. 1 у Градском дому културе. Отсек сачињавају следеће институције :

- 1-Градски музеј;
- 2-Градска галерија слика;
- 3-Уметнички пантеон;
- 4-Градски конзерваторски уред.

Градски музеј и Градска галерија слика основани су 1929 год. и то у саставу Градске библиотеке, с којом су све до почетка рата 1941 год. сачињавали јединствени Отсек. Непосредно пред рат Музеј и Галерија слика издвојени су у Отсек Градског музеја и Градске галерије слика. Институције су добиле свог посебног в.д.шефа, који је истима управљао све до бомбардовања у априлу 1944 год. Пошто се шеф Музеја тад склонио, наређено је шефу Градске библиотеке, да поново врши и дужност шефа Музеја с тим, да изврши пренос свих музејских објеката, који су међутим остали сачувани.

Велика и мукоотрпна историја Београда већ је раније захтевала да Београд добије свој Музеј, а све већи развој уметности, да се оснује посебна галерија слика. Кад се овом задатку приступило, на путу су стајале многе чињенице, а нарочито трагична околност, да се у бескрајном низу ратова пропали толики драгоцени документи, не само из старије, већ и новије историје Београда, као и многи изванредни уметнички радови наших сликара, који су радили и стварали пре првог светског рата. Па ипак су за непуних дванаест година поједине збирке толико конгломитирале, да је Градски музеј, и ако у скромном облику давао верну слику његове прошлости, његовог културно-историског, комуналног и урбанистичког развоја, а Галерија слика располагала са многим значајним уметничким радовима наших и страних, нарочито руских сликара. Том успеху нарочито су много допринели наши грађани, који су Музеју и Галерији поклањали многе историске и уметничке реткости и породичне драгоцености у жељи да се ти предмети у Музеју сачувају, изложе и служе културно-просветним циљевима ових институција.

Дефинитивно уређење Градског музеја, као и Градске галерије слика, извршено је крајем 1940 год. Кат је не само очувао његов даљи рад и развој, већ и уништио многе од онога, што је било прикупљено. Приликом немачког бомбардовања у априлу 1941 год., на Градски дом културе пале су неколико разорних бомби и настао пожар услед ког су скоро комплетно изгореле два најгорња спрата, а остали тешко страдали. Домаћин куће, који се у часу бомбардовања са својом породицом налазио у згради, спасао је све што се могло спасти сносени: слике, скулптуре, документе из горњих просторија сносио на доње, мање угрожене спратове. У том су му послу касније помогли и сви службеници от-

сека Библиотеке и Музеја, који су не~~у~~путим дошли да помажу рад на спасавању дома. Доста је тога страдало, али је главни део сачуван. Рад је опасност прошла и кад су објекти поново до неке сређени, дошао је шеф Музеја и преузео његово даље вођење. Подизање порушених зграда и оправа целокупног Дома завршена је у току 1941 год.

За време окупације музејске збирке нису никад биле дефинитивно сређене. Нова управа посветила је највећу пажњу Уметничком пазару, приређивању изложби, основању конзерваторског уреда, појединачним археолошким испитивањима града састављању и доношењу нових прописа.

Пошто је, услед бомбардовања Београда 1944 год., г. шеф Музеја напустио своју дужност, шеф Библиотеке поново је постављен за шефа Музеја, с тим да се побрине за пренос и смештај музејских и уметничких објеката на сигурније место. Пошто су бомбардовања била честа, тако да је стално претила опасност од потпуног уништења, није било ни времена, ни могућности, да се предходно изврши преглед збирки. Све су ствари пренете у трезоре Народне банке, где се и данас налазе. У Дому од музејских збирки и уметничких слика остало само оно, што се није могло сместити у трезоре /обзиром на ограничени простор/. Предузето се све што је могуће да се и ти преостали предмети у самом Дому што сигурније сачувају.

После свега овога што је наредено, јасно је, да се право стање Отсека Градског музеја за сад не може ни приближно одредити. То ће се моћи установити тек онда, кад се збирке и слике поново пренесу у Градски дом, прегледају и среде.

У благајни Отсека налази се свота од дина. 65.450, која по-

тиче од наклате 10% од продатих слика у Уметничком павиљону. Тај постотак претставља једини самостални приход овога Отсека. Пошто он за сликаре није велико оптерећење, збога би и у будуће требало задржати.

АД 2-ХИТНИ РАДОВИ :

За време борбе за Ослобођење, Градски дом културе релативно је мало страдао, али се ипак налази у таквом стању, да од што хитније оправке Дома зависи целокупан рад у Отсеку Градског музеја и Галерије слика: разбијена ^{су} стакла, зидови су на неколико места избушени, било од директних погодака граната, било од детонације. Наодави пред-услов за рад, за нову организацију Музеја, Галерије и остваривање будућег програма рада, долази на првом месту снабдевање огревним материјалом, а затим пренос објеката из трезора Народне банке. Потребна количина огревног материјала наведена је у извештају Отсека библиотеке, а иста, за све институције Дома, износи за парно грејање углавном 10 тона месечно, 2 метара дрва месечно. Пренос збирки извршио би се ва-мионима уз помоћ особља Библиотеке и Музеја. Све тога, док пренос буде трајао, биће потребно најмање шест радника. Само сређивање Музеја и Галерије могаће се завршити у току од једног месеца, до два.

АД.-ПЛАН О РЕОРГАНИЗАЦИЈИ :

Већ су раније изнети поједини моменти који су кочили рад отсека Градског музеја. Поред тих, на један од главних, истиче се и у овом случају чињеница, да у Општини града Београда, поред то-

3. Robovaae, okupacija ostavili su neizbrisive tragove na licu namucenog Beograda. U buduu rad Muzeja, ~~slu~~ dalo bi sve ono, što u vidu: dokumenata, slika, po- jedinih predmeta verno сведочи о злочинској акцији б било окупатора, било његових помагача. Свим расположи- ливим средствима треба омогућити да се тај материјал што хитније и што потпуније прикупи, јер ће много тога бити уништено намерно, а много ће пропасти из непања и немарности.
4. У новој организацији Музеја, већ и иликом његовом отварања, мора бити наложен и онај материјал, који се односи на херојску ослободилачку и братску руску војску и на основу ког сваки посетилац може добити веран утисак о самопожртвеном значају те борбе. Исто је тако потребно да се прикупе и све наредбе, плакати на основу којих је поново успостављен живот у престоници. У овом погледу биће потребна помоћ и Команде места и Народно-ослободилачког фронта за град Београд-просветног одељења.
5. Да се расписује конкурсе за израду најбољих уметничких слика из борбе за Ослобођење Београда, као и да се појединим сликарима повери израда портрета бораца, који су се нарочито истакли за слободу Београда.
6. У погледу комплетирања стих збирки уопште, а обим- ром на д о

ром на деобе Београда на Геонске извршне одборе, да се повереницима за просвету стави у дужност старање о прикупљању предмета од културно-историског значаја, с тим да их предају Градског музеју. Ти би предмети били уврштени у збирке с назнаком реона, а с времена на време, у циљу што племенитије утакмице, у Музеју би се приређивало специјалне изложбе и материјалом прикупљеним у појединим реонима. На тај би начин Музеј много брже напредовао и био потпунији и привлачнији за грађане из свих градских реона.

6. Да се у Музеју одржавају стално и повремена предавања и циклуси предавања из ближе и даље прошлости Београда и практични курсеви о организовању и вођењу градских музеја.
7. Да се изврши ревизија свих правилника Градског музеја, оживи рад конзерваторског уреда и рад на даљем проучавању града /утврђења/.
8. Да се одреде три стипендије за проучавање градских музеја у иностранству и предвиде награде за најбољи научни рад из прошлости Београда.
9. У посебан задатак спада оправка Уметничког павиљона и утврђивање правила за његов даљи рад.

Пошто је садашњи број службеника Градског музеја недовољан за све ове задатке, сматрам да би требало вратити у службу све оне који су без кривице отпуштени за време окупације/два службеника, чије су

молбе упућене Извршном одбору/, а сеп тога поставити још два стручњака са факултетском спремом, као и два служитеља и две чистачице.

Проблем нове зграде не само Музеја, већ свих институција, које се данас налазе у Градском дому културе, није проблем који се да решити у кратком року, али је проблем на којем већ сада треба постепено радити. Као први почетак, сматрам да је потребно расписати конкурсе за израду планова, јер би та зграда морала решити проблем смештаја градских културних институција за много деценија унапред.

Ма како исцрпан, овај реферат не може обухватити све проблеме и све задатке једног оваквог Одељења, па макар и обзиром на једногодишњи програм. У сваком случају истиче се потреба да Музеј што пре почне свој редован рад, да се збирке среде, да се Музеј отвори, како би у данашњим приликама које то данас нарочито захтевају могле вршити свој високи културно-просветни и васпитни задатак.

УПРАВНИК

9. XII. 1944 год.

Београд

Библиотеке и Музеја С.р.В.

Б. Н. Ђукановић